ثبوتی بودن خروج قمر از تحت الشعاع

خب قبل از اینکه این اشکال را مطرح کنم، من این نکته را بگویم، آقا هم جلوتر فرمودند که چطور می‌شود. ببینید ما مباحثه کرده‌ایم؛ از اول سال تا حالا یک چیزهایی در ذهن قاصر من خیلی مهم است که روی آن‌ها تأکید کنیم، اگر آن‌ها را با مفاهمه جلو نرویم مباحثه ما به نتیجه ای که می‌خواهم عرض کنم نمی‌رسد. یعنی مقصود من ادا نمی‌شود. آن چیزی که من چندین بار عرض کردم این بود: ما اول یک بحث ثبوتی داریم؛ آنطور که من از مجموع ادله و از مجموع مباحث ثبوتی در ذهن من صاف شده این است: همان جایی که مرحوم آقای خوئی کوتاه آمدند، گفتند آن لحظه، ثابت است اما محاسبه ... و بعد هم اشتراک در شب را مطرح کردند. درحالی‌که ایشان در آن جا نباید کوتاه می‌آمدند. ایشان ابتدا یک حرف خوبی زدند که مورد اتفاق کل است، ای بالفعل ای اگر به‌خوبی روی آن بحث شود، قو این را دارد که مورد اتفاق کل باشد. من به گمانم بالفعل آن هم مورد اتفاق است.

شاگرد: ای بالفعل ای با حسن ظن.

استاد: ای بالفعل ای قوه این را دارد که وقتی روی آن کار شد در آینده مورد اتفاق کل شود. من گمانم این است که بالفعل مورد اتفاق کل است. حاج آقای سیستانی هم که گفتند این قسمت حرف استادشان را انکار نکردند. لوازم و قسمت‌های بعد آن را انکار کردند. آن مطلب این است که خروج قمر از تحت‌الشعاع، ظاهرة سماویة است. یکی آن است. هر کجا روی کره زمین باشد؛ طلوع باشد ای غروب باشد، ظهر باشد، شب باشد، روز باشد. خروج قمر از تحت‌الشعاع ظاهرة سماویة است. به گمانم مطلب ایشان درست است و همچنین به‌معنای تولد هلال هم نیست. ایشان که تولد هلال را نمی‌گویند که به‌معنای مقارنه است. خروج قمر از تحت‌الشعاع را می‌گویند که به‌معنای اهلال هلال است. این مطلب خوبی است.

> 22:05

شاگرد: خروج قمر از تحت‌الشعاع با اهلال هلال یکی است؟

استاد: بله، چون یک بار تحت‌الشعاع می‌گوییم که به‌معنای خصوص از مقارنه در شدن است. این اصالً مقصود ما نیست. تحت‌الشعاع در اینجا یعنی آن فاصله‌ای که شما نمی‌توانید ماه را ببینید. و مدتی هم که از مقارنه در شده باز تحت‌الشعاع است. همان اصطلاحی که مرحوم خواجه در کتاب هایشان دارند. در تقویم های قدیم که دفتری بود می‌گفتند خروج قمر از تحت‌الشعاع یعنی این. این اصطلاحی است که جا گرفته و آن را به کار می‌بردند و مانوس است.

شاگرد: نقطه تکوینی خاص دارد؟ ای با ضوابط مختلف فرق دارد؟

استاد: عدد الله دارد. یعنی برای ما محاسبه اینکه بگوییم در شد، مستحیل است. اما نقطه تکوینی دارد. اینکه ما بخواهیم به آن برسیم ممکن نیست. شبیه عدد ? است. عدد ? عددی است که من با رسم میتوانیم به آن برسیم و من با محاسبه. گنگ است. اما قاطعیم بین دو نقطهای که به ? زنیک شده بینهایت محاسبات اضلاع محیطی و محاطی دارد. ارشمیدس دون و شش ضلعی آن را محاسبه کرده است؛ بیست و دو هفتم، سه و چهارده صدم. الآن هم با این دستگاههای امروزی چقدر از دو طرف به این نقطه ? نزدیک شدهاند ولی الآن برهان ریاضی دارند که تا بینهایت هم به آن نزدیک شوند نمیتوانند آن نقطه را نشان دهند. نمیتوانند آن را نشان دهند چون رسم پذیر نیست. میگویند عدد ? عدد متعالی است. یعنی عدد جبری نیست و رسمپذیر هم نیست.

ببینید علم دارید که این نقطه اینجا هست اما ما نمیتوانیم آن را نشان دهیم. اینجا هم همین است. خدای متعال که نقطه ? را میداند؛ این که بشر نمیتواند آن را نشان دهد به این معنا نیست که خدا هم نمیتواند نشان دهد. او میداند. ما هم اصل وجود آن را می دانیم. برای همه بشر قسمخوردنی است. احدی هم در آن اختلاف ندارد که نقطه ? بین این دو است. اما عاجزیم. تکوینا عاجزیم. یعنی نه میتوانیم آن را رسم کنیم و نه میتوانیم با محاسبه آن را نشان دهیم. گنگ است و متعالی. با هر دو وصف.

نقطه خروج قمر هم همینطور است. یعنی مستحیل است. البته منظور ایشان مستحیل عرفی است. استحاله واقعی هم باشد تازه مانند این میشود. یعنی من برای یک مطلب ریاضی تنظیر میآورم. یعنی شما از مقارنه به لحظه اهلال هلال نزدیک میشوید. از این طرف هم روی قوس به لحظه اهلال هلال نزدیک میشوید. دقیقاً نمیتوانید آن لحظه را نشان دهید. اما خدا میداند و قطعاً هم در اینجا هست.

شاگرد: خروج قمر از تحتالشعاع مالک شد یا اهلال هلال؟

استاد: ما در آن جلسه عبارت مرحوم خوئی را گذاشتیم. یکی از چیزهایی است که میخواهیم بررسی.

شاگرد۲: عرض من این بود که نقطه ? همیشه یکی است. اما خروج قمر از تحتالشعاع هم یکی است یا در هر ماهی فرق میکند؟

استاد: منظور شما از یکی چیست؟ یعنی بُعد خاص؟ اگر بُعد را میگویید نه مشخص نیست. اگر مشخص بود که متسحیل نبود. بله در هر ماهی مشخص است اما ما نمیتوانیم به آن برسیم.

شاگرد۲: با قبلی ها هم فرق میکند؟

استاد: بله، هم فاصله آن فرق میکند و هم زمانش فرق میکند. به همین دلیل است که میگوییم ما ذو الطریق نداریم.

شاگرد: خروج قمر از تحتالشعاع و اهلال هلال، تفنن در تعبیر است یا مقصودی از آن داشتند؟

استاد: مرحوم آقای خوئی اینها را یکی میگیرند. من میخواهم عرض کنم با اماره بر مضی و بحثهایی که بعداً داریم و با سائر گزینهها، دو تا هستند. **خروج قمر یک لحظه زمانی است که اهلال هلال به نحو متعارف کاشف از تحقق آن است. یعنی وقتی برای شما اهلال هلال صورت میگیرد و به آن میرسید قاطع میشوید که قمر از تحتالشعاع خارج شده است. یعنی لحظه خروج، طی شده است.** شبیه زوال است.

شاگرد۲: فرمودید اهلال هلال به نحو متعارف باشد. با تلسکوپ هم ببینیم باز کاشف است.

استاد: تلسکوپ هم متعارف است. منظور من از متعارف این است که آن لحظه مانند زوال باشد. ببینید میگوییم زوال چیست؟ عبور مرکز شمس از خط نصف النهار است. هم مرکز شمس یک نقطه هندسی است و هم نصف النهار یک خط هندسی است. عبور یک نقطه از یک خط در یک لحظه واقع میشود. وقتی عبور کرد آن بعدی است. حال شما میخواهید به نقطه وصول مرکز به نصف النهار و لحظه بعد از آن به عبورش برسید. به چه نحوی میرسید؟ میگوییم راههایی که داریم که این شده ای نشده راههایی است که میگوید: گذشته؛ عَبَرَ؛ عبور شده. نه اینکه شما دقیقاً به آن لحظه وصول و عبور بدوی برسید؛ ازدیاد ظل و چیزهایی که در سطرهای بعدی میخوانیم.

شاگرد: فاصله بین مقارنه و اهلال هلال چه ماهی است؟ یعنی بگوییم هنوز ماه شعبان است؟

استاد: بله، از نظر حکم قطعاً ملحق به ماه قبلی است.

شاگرد: new moon را قبول ندارید؟

استاد: نه اینکه ثبوتا قبول نداشته باشیم. در حکم میگوییم هنوز ادامه آن است. البته اینجا از همان جاهایی است که من عرض کردم ثبوتا چند گزینه است. اینها هنوز ماندهاست. آن چیزی که من عرض میکنم این است که خروج قمر از تحت‌الشعاع یک لحظه است که خدای متعال آن را میداند. خب حال اگر یک لحظه است کره زمین که بیست و چهار ساعت دارد؛ شب دارد، روز دارد، هر کجای آن هم خبری است. ما چه کار کنیم؟ چه زمانی را بگوییم شب اول ماه است؟ این میشود بدء الحساب. آقای خوئی چه کار کردند؟ گفتند بلدی که در شب مشترک هستند را ببین، بگو آن هایی که در شب مشترک هستند امشب اول ماهشان بوده است. و حال اینکه وقتی غروب آنها بود ماه هنوز نبود و اهلال نشده بود. ایشان میگویند نه، بگو که آنها هم اهلالشان شده است. همینجا است که دیگران با ایشان همراهی نمیکنند.

بازبینی #1
ایجاد شده 5 ژوئیه 2026 19:49:30 توسط ... .
به روزرسانی شده 5 ژوئیه 2026 19:50:57 توسط ... .